

12 июнь – Россейни кюнү

Шабат кюн, никкола ай (июнь), 10, 2023 жыл

№ 69 (21270)

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЭТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Казбек Коков Регионланы айнытыу жаны бла правительствоу комиссияны жыйылыуна къатышханды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Регионланы айнытыу жаны бла правительствоу комиссияны РФ-ни Правительствоу Председателини орунбасары **Марат Хуснуллин**ни башчылыгы бла бардырылган жыйылыуна къатышханды. Анда миллет эмда федерал проектлени толтуруу эмда жашау журтла бла жолла ишлеу не халда болганларына къаралганды.

Ол жаны бла регионлада халны юсюнден РФ-ни къурулуш эмда ЖКХ министри **Ирек Файзуллин** бла РФ-ни транспорт министрине биринчи орунбасары **Андрей Костюк** билдиргендиле. Инвестицияланы бла къурулушну араларында

болжалны къысхартыу жаны бла жангы мадарла этилгенлери эсге алынып, регионлагъа социал объектле ишлеуно се-лейтмезге деп, аллай борч салыннганды.

Къабарты-Малкъарда къурулушлары барган мекамланы иги кесеги билгим беруу бла байламлыдыла. Бир жолгъа 16 школ ишлене турады. Аладан жетисин быйылны ахырына хайырланьырга берирге белгиленеди. Онкодиспансерни, поликлиниканы да къурулушлары тохтаусуз барадыла, школла бла амбулаторияла жангырыладыла. Жашау журтла ишлене турган тийрелеге бла инвестиция объектлеге суу, ток ызла тартыладыла, арбазла тапландырыладыла.

Жолланы юслеринден айтханда, «Къоркыусуз эмда тынгылы жолла» миллет проектге эмда федерал программалагъа кере къурулушлары быйыл бардырыллык 87 жол объектден 22-си хайырланьырга берилгендиле.

Кенгешде дагыда къырал ырыскыны жюрютюнуу, къурулушну объектлерин ача бла жалчытынуу, инфраструктура проектлени, бюджет кредитлени эмда Миллет ырахатлыкны фондуну ырыскыны себепликлери бла бардырынуу юсюнден да селешингенди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствоу пресс-службасы.

КЪАЙГЫРЫУ

Къысха болжалгъа суу бла жалчытыргъа буюрганды

Ишлени башларча онгла берген Нальчик эм Акъ-Суу черекледе сууну ёлчмизи азайганы бла специалистле республиканы ара шахарыны баш суу жыйылган жерини инфраструктурасын тапландырып башлагандыла. Гидротехника

жаны бла этилген къалаулары ишлери республикада 6-7 июнда ётген сакъ жауунланы хатасындан бузулганды.

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** ол тийрелеге чыгып, бегирек бузулган жерлеге къараганды эмда жууаплы

ведомстволаны таматарларына табиыгъат болумладан хаталаны терк кетерирге эмда тийишлисича суу бла жалчытынуу къысха заманны ичинде жангытыргъа буюрганды.

Тюнене тапландырыу ишлеге 25 адам бла 10 техника къатышханды. Байрым кюнню зрттенлигинден кюч эм башка амалла да кёбейтилликдиле – къошакъ халда дагыда 10 энчи техника ишлерикди.

КъМР-ни Башчысы

Кишилик борчларын толтура, жан бергенлеге – къырал сауыгъала

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** энчи операцияда аскерчи борчларын толтурган кезиуде жанларын берген инсанланы жууукларына ёмюрледе да сакъланып турууча къырал эм ведомстволу сауыгъаланы бергенди.

Россей Федерацияны Президентини Указы бла кишиликлери эм батырлыклары ючюн Кишиликни ордени бла (ауушхандан сора):

Мурад Идрисович Гаджиев, Кантемир Харитонович Дохов, Мурат Муаедович Дышеков, Андрей Васильевич Котов, Уяналаны Расулун жашы Асад сауыгъалангандыла.

Аскерчилени жууукларына къайгы сёз бере, КъМР-ни Башчысы: «Бизни жигитлерибиз аскерчи эм кишилик борчларын толтура, къыралыбызны, ёсюп келген тёлени къорулагъандыла. Кесими эмда республиканы жамауатыны атларындан къайгы сёз береме. Жашларыгъызыни жигитликлери ёмюрлюк боллукъду. Алары атлары тарыхха жазылгандыла. Ала Къабарты-Малкъарны ёсюп келген тёлелерине батырлыкны юлгюсю болганлай къаллыкдыла. Ала борчларына кертичи болгандыла. Биз ёсюп келген тёлону сакълар ючюн къолдан келгенни этерикбиз. Сизге улуу бушууну сынаргъа тюшгенди, биз да сизни бла бирге жарыйбиз. Нёгерлери – республиканы уланлары аланы ишлерин андан ары бардырадыла. Ала хорлам бла юйлерине къайтырларын тилегенлей турабыз. Жан бергенлени жарыкъ сыфатлары эсизбиздедиле. Биллай жигит жашланы ёсдюргенигиз ючюн сау болуугъуз», – дегенди.

Къырал сауыгъаланы аскерчилени жууукларына берууге аталган жумушлагъа КъМР-ни Правительствоу башчысы **Мусукланы Али**и, баш федерал инспектор **Тимур Макоев**, РФ-ни Миллет гвардиясыны аскерлерини КъМР-де Управлениясыны таматасы **Сергей Васильев**, РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Управлениясыны башчысы **Пётр Громушкин**, КъМР-де ич ишле министр **Василий Павлов**, КъМР-ни аскер комиссары **Дмитрий Пахомов**, Экономика эм жамаудат къоркыусузлукъ жаны бла советни секретары **Казбек Татуев**, КъМР-ни прокурору **Николай Хабаров**, Нальчикни администрациясыны таматасы **Таймураз Ахатов** къатышхандыла.

Жазыпы-2023

Артистлерибизни халкъгъа танытады

«Заманга» кесим да жаздырама, ансамблде тепсеген жашлагъа бла кызлагъа да аны алыгъыз деп, эсгертенлей турама. Бизни жолоучулукларыбызны, жетишимлерибизни юслеринден газет дайым жазганлай турады. Аны хайырындан «Балкарияны», Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театры да артистлерин халкъ танийды. Ол а бизни ишибизни бютон иги бардырыргъа кёллендиреди.

Ана тилибизде чыкъган жангыз газетибиз барды да, мен оюм этгенден, хар таулу юйор да аны алыргъа борчлуду. Ол миллетибизни атын айтдырган, аны бийикге кётюрген шартларыбыздан бириди.

ЭНЕЙЛАНЫ МАГОМЕТ,
КъМР-ни сыйлы артисти, «Балкария»
фольклор этнография ансамблени таматасы.

БИЗНИ ИНДЕКСИБИЗ – П 5893

Тюбешу

Регионда налог жыйынуу ёсюю сакъланганын белгилегендиге

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** Россей ФНС-ны КъМР-де Управлениасыны таматасы **Аслан Губачиков** бла ишчи тюбешу бардырганды. Аны чегинде федерал, республикалы эмда жер-жерли бюджетлени план кёрюмдюрлени толтурулулары, быйыл 5 аины ичинде налог келиулени терклиги сюзюлгенди.

Къабарты-Малкъар Республиканы консолидированный бюджетине ол кезиуге 7,6 миллиард сом тюшгенди, ол а 2022 жылда аллай кезиуден эсе 8,5 процентге кёбюрекди. Келиулени асламысын файдагъа, организацианы ырысына, профессионал файдалагъа, УСН-ге наогла къурайдыла. Бирлешдирилген налог счётну кийирилгенини болумлары да жалчытадыла ёсюю.

Санкцияла басынчаклыкны болумларынды чыккъан кыйынырак халлагъа да къарамагъанлай, саулай алып айтханда, регионда налог кёрюмдюрлени ёсююлери сакъланады. Ол а билим берюуде, саулык сакъланда, маданиятта, спортта, дагъыда жамаутха социал болушукъ этюу бёлюмде кенгирек онглары къурагъанын белгилегенди республиканы Башчысы.

Жандаурлукъ

«Кыйын болумгъа тюшгенлеге – билеклик»

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков**ну буйругуу бла Херсон эмда Белгород областлагъа гуманитар жюкден биринчи 120 тоннасы жибериллики. Ол регионлада жашагъанлагъа деп шешалада ичер суу, бек керек болгъан эмда тазалауу затла, ашарыкъла эмда башха керекле жыйышдырылгандыла.

Белгород областта террористлени чабууллуклары хаталары жетгенлеге гуманитар жюкно «Единая Россия» партияны регион бёлюму жибергенди.

– Кыйын болумгъа тюшгенлеге шёндю билеклик этюу бек керек болуп турады. Херсон областта уа бир-бир тириелени суу басхандан сора эмда Киевни аманлыкчы башчы къауум Кахов ГЭС-ни чачдыргъанлары бла байламлы кёпле башха районлагъа, ол санда биз кёз-къулак болгъан Скадовский бла Голопристанский тириелеге, кёчедила. Аланы асламысы сабийле, къартла, тишируладыла, къыяуу адамладыла. Ма аллай кыйын болумда Къабарты-Малкъар бир жанында къалмазлыгъы баямды, – дегенди Казбек Коков.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну пресс-службасы.

ПАСПОРТЛА БЕРИУ

«Ата журтубузгъа суймекликни бир заманда да тас этмегиз»

Россейни кюннюо аллында КъМР-ни Парламентинде РФ-ни жангы инсанларына паспортларын берюу ариу тереге айланганды. Бу жол да законла чыгарыуу органга республиканы районларында бла шахарларындыра окуууда, жамаут жашауда жетишимли жашла бла кызыла чакъырылгандыла.

Бу белгили кюн бла жаш адамланы Парламентни башчысы **Татьяна Егорова**, аны орунбасары **Жанатайлы Салим**, Култура, граждон обществоу айнитыу эм информация политика жаны бла компетни башчысы **Заурбек Кумалов**, КъМР-де МВД-ны миграцияны соруулары жаны бла управленианы башчысыны экинчиси **Аслан Каранашев** алгъышлагъандыла.

Биринчиден, къонаклагъа Парламентде экскурсия бардырылганды. Ала законла чыгарыуу органны тарыхыны, къаллай борчла толтургъаныны юслеринден къысха билгенди.

Татьяна Егорова, тюбешуно ача, паспортну алыу хар жаш адамны да жашаууда магъаналы иш болгъанын чертенди. «Бюгонден жашауу-уызда жангы кезюу башланады – сиз дементили кыралны инсанлары болгъансыз, эркинликке бла бирге уа Ата журтубузну, республиканы, жууукларыгъызыны аллында жууапплыккъа да алгъансыз. Бу магъаналы жыйылуу кыралыбызда баш байрамладан бирини – Россейни кюннюо-аллында бардырылганы уа бютонда сыйлыды. Бу кыуанч Ата журтубузну суйгендени, аны тарыхын, ёмюрлени теренден келген төрелерин сакълагъанлары бирикдиргенди. Бизни кырал кёп миллетлени ата журтлары болгъанды, битеудени цивилизацияны айнитыу улуу къошумчулык этгенди, адам улугу културада, техникада жангычылыкка саугъалагъанды», – дегенди спикер.

Татьяна Борисовна шёндюю кезиуде кыралыбыз сынаулагъа тюбегенин белгилегенди. Алай эсе уа, барыбыз да аны айнуу, алгъа барыу ючюн жууапплы болгъаныбызны сезерге чакъырганды.

– Бирге къадалып кюрешсек, не сынауладан да къутулаллыккъызыз, кыралыбыз алгъа улуу атламли этерин, ышангылы, кючю болурун жалчыталлыккъызыз. Ата журтубузну келир кюнню сизни кюлугуздады. Аны ючюн къадалып окугъуз, ариу билим алыгъыз. Ата журтубузгъа суймекликни бар заманда да тас этмегиз, бу сезим ачады жетишимлеге жол! Саулуккъу болугъуз, муратларыгъыз толсунла, кёп миллетли халкъыбызны тарыхына, жигитликтерин кертчи болугъуз», – дегенди Татьяна Егорова.

Жанатайлы Салим бла Заурбек Кумалов да алгъышлагъандыла жаш адамланы бу магъаналы кюн бла Салим Алиевич жашланы бла кыралны окугъура чакъырганды. «Энди сиз кыралны кертти инсанларысыз, жашауда улуу оноула чыгаргъан кезиулеригиз боллукъду. Тюз сайлау этер ючюн а бюгонден да иги билим алыгъызыз, окугъуз, ахшылыккъа итинигиз, – дегенди ол.

Аслан Каранашев а Парламентде окуууда, спортта, жамаут жашауда жетишимли окуучулагъа паспортларын берюу иги тереге айланганын чертип, депутатлагъа ыразылыгын айтханды. Жаш адамлагъа уа Россейни кертти инсанлары болуруларын тежегенди.

– Республикагъа МСП Корпорация МСП Банк бла бирге этген билекликке бийик багъа беребиз. Былай жыйылып, гитче эмда орта бизнесге себеплик этуно юсюнден сёлеширге онг болгъанына да ыразыбыз. КъМР-ни Правительствосу бу корпорация бла кырагъан келишимни хайырындан бу жаны бла ишибизни тынгылы бардырырга кёп онгларыбыз бардыла, – дегенди Муаед Кунижев.

Корпорацияны эмда банкны келечилени бизнесни ондурюу жаны бла болгъан амалланы туура этгенди. Ол санда инвестицияны проектлени тамамларга эмда производствоу айнитырга учуз кредитле, проект эмда инвестициялы финансла бла жалчытыуа

себеплик этюу эм башха онглары бардыла. Къонакъла хайырында болгъан оборудованигъа эмда туризмге залогуз экспрескредитле алырга боллугъун да билдиргенди.

Виталий Машков айтханга кёре, бизнес бла кюрешгенле кеслерини сорууларын «Сервис 360» сайта къюргъа боллукъдула. Алагъа не бла билеклик этилгени юсюнден а МСП.РФ порталда толу аныгъа тылады.

Гитче эмда орта предпринимательствогъа себеплик этен умутда, Россейге салынган санкциялары да эсге алып, МСП Корпорация талай программасын жарадыргъанды. Аны кредитле берирге кёллендирген программасы РФ-ни

Ызы бла паспортланы берюу башланганды. Спикерни эмда депутатланы кёлларындан баш кырал документни Янжюйю орта школуну окуучуусу **Аппайланы Жаннета**, генерал Депуланы **Хаким атлы 2-чи номерли кадет школ-интернатны курсанты Атабийланы Алихан**, Ново-Ивановское элли 7-чи номерли лицейинден **Бийгёрланы Асият**, Нальчикни 15-чи школундан **Биттирланы Алисолтан**, Жемталаны орта школундан **Горойланы Зукура**, Тырныауузну 5-чи гимназиясыны окуучуусу **Гузеланы Ислам**, Адююхда 26-чи школдан **Кучмеланы Ляна** эм башхала алгъандыла.

Бу кыуанчылы ишни кырагъанлагъа ыразылыкъларын айтып, Россейни жангы инсанлары да сёлешенди. Аппайланы Жаннета бу кюн артыкъда магъаналы, кыуанчы болгъанын айтханды. «Паспорт хар адамны да баш документиди. Конституциягъа тийишлиликке, бизге правола, эркинликке берилгенди, жууапплыккъа салынгандыла. Энди биз кыралыбызны жашаууна тири къатышырга боллукъбуз. Алай хар бирибиз да энди къаллай улуу жууапплыккъа алгъаныбызны да анылайма. Сабийлик бошалгъанды, биз жашауу кенг жолларына чыккъанбыз. Мен Россейни инсанмы деп махтау бла айтырга эркинме энди», – дегенди ол.

Ахырында жаш адамла депутатла эм ата-аналары бла бирге Россейни Гимнин айтхандыла. Алагъа саугъагъа орус адабиятны белгили жазычуларыны чыгармалары берилгенди.

Кыуанчылы тюбешуу бирге суратха тюшюу бла бошалганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ЭКОНОМИКА

Тыйгъычланы, онглары юслеринден тынгылы ушакъ

МСП Корпорация КъМР-ни Экономиканы айнитыу министрствосу бла бирге предпринимательге бла тюбешуу бардыргандыла Нальчикде. Анга ол корпорацияны келечиси Виталий Машков, «МСП Банк» АО-ну башчысы Иван Подберезняк, КъМР-ни Правительствосуну Председатели биринчи орунбасары Муаед Кунижев, экономиканы айнитыу министри Рахайланы Борис, предпринимательге себеплик этюу бла кюрешген эмда жамаут биригулени келечилери, бизнесменле да къатышхандыла.

– Республикагъа МСП Корпорация МСП Банк бла бирге этген билекликке бийик багъа беребиз. Былай жыйылып, гитче эмда орта бизнесге себеплик этуно юсюнден сёлеширге онг болгъанына да ыразыбыз. КъМР-ни Правительствосу бу корпорация бла кырагъан келишимни хайырындан бу жаны бла ишибизни тынгылы бардырырга кёп онгларыбыз бардыла, – дегенди Муаед Кунижев.

Корпорацияны эмда банкны келечилени бизнесни ондурюу жаны бла болгъан амалланы туура этгенди. Ол санда инвестицияны проектлени тамамларга эмда производствоу айнитырга учуз кредитле, проект эмда инвестициялы финансла бла жалчытыуа

себеплик этюу эм башха онглары бардыла. Къонакъла хайырында болгъан оборудованигъа эмда туризмге залогуз экспрескредитле алырга боллугъун да билдиргенди.

Виталий Машков айтханга кёре, бизнес бла кюрешгенле кеслерини сорууларын «Сервис 360» сайта къюргъа боллукъдула. Алагъа не бла билеклик этилгени юсюнден а МСП.РФ порталда толу аныгъа тылады.

Гитче эмда орта предпринимательствогъа себеплик этен умутда, Россейге салынган санкциялары да эсге алып, МСП Корпорация талай программасын жарадыргъанды. Аны кредитле берирге кёллендирген программасы РФ-ни

Экономиканы айнитыу министрствосуну «1764» деген башламчылыгы бла бирге бардырылады. Кредит алырга суйген предпринимательни берюу заты жюк эсе, анга да амал табыллыккъы. Башхача айтханда, банкга аны ючюн гарантияны бу корпорация берликиди.

Жыйылууда жамаут организацианы, гитче эмда орта предпринимательствогъа кюрешгенле да кыйматлы ушакъ бардыргандыла, иште чыгарыуу кемчиликлени эмда тыйгъычланы юслеринден да ачык сёлешенди.

Ызы бла МСП Корпорацияны келечилери КъМР-ни Правительствосуну Председатели Мусукланы Алий бла тюбешгенди. Аны кезиуде Рахайланы Борисни, ол таматалык этген министрствону эмда гитче эм орта предпринимательствогъа себеплик этен биригуледе ишленгени Ыспас къагытла бла белгилегенди.

УЛШАЛЛАНЫ Мурат
хазырлагъанды.

12 июнь – Россияни күню

ТАРЫХ ШАРТЛА

1994 жылда Россияни биринчи президенти Борис Ельцинни Указы бла Россияни жалынчаксызлыгыны юсюнден декларация кыбыл кёрюлген күнге – 12 июньга – кырал даража бериледи. Ол магъаналы документ 1990 жылда РСФСР-ни депутатларыны съездинде кыбыл кёрюлгенди. Андан сора да, ол күн РФ-ни биринчи президентин айыруула болгандыла, анда Борис Ельцин хорлаган эди.

Алай бла 1994 жылдан бери бу бай-

Кыраллыкны күчлеуге уа аны аты Россия Федерациягъа торлендирилгени, Конституция кыбыл кёрюлгени эмда кырал символика тохташдырылганы да себеплик этгенди. Жалынчаксызлыкны юсюнден декларация жарашдырылганы бла Ата журтубузну тарыхыны жангы кезиуу таза бетден башланганды.

КЪМР-НИ ЖАЛЫНЧАКЪСЫЗЛЫГЫ

Россияни жалынчаксызлыгыны юсюнден декларация кыбыл кёрюлгени бла кыралны субъектлеринде да

Миллетлени бирикдирген, шүёхлукъну күчлеген байрам

12 июньда РФ-де баш кырал байрам – Россияни күню - белгиленеди.
2002 жылга дери аны атына Россияни Жалынчаксызлыгыны күню дегенди.

ТЁРЕЛЕ

Алай кыуанчны магъанасын жамауат ол кезиуде аныламай, анга жаланда солу күнгече кыралганды. Адамла дачагъа барып ишлегенди, табиигъатда солурга чыкгандыла, алай ол күнге кырал магъана бермегенди. Биринчи байрам ишле 1995 жылда болгандыла, андан бери озган жыллада төреле кыралгандыла, сейир рекордда да тохташдырылгандыла.

1995 жылда 12 июньда РФ-ни Кырал саугъаларын беруу төре тууганды. Ал кезиуде адабиятта эм искусствода артыкъда жетишимлиле белгилене эдиле ол күн. 2005 жылдан бери уа илмуда, гуманитар ишде, технологиялада айырмалыла Кремльде саугаланандыла.

Россияни байрагын сыйлау бла байламлы төреле уа асламдыла. 2007 жылдан бери «Россияни триколор» акция бардырылды. Жаш адамла кыралны битеу регионларында да байракъга уаша этилген ленталаны юлешедиле.

Бир жыл Грозныйде 16 минг адам бирге жыйылып, кыраларында акъ, кём эм кызыл шарлары бла кыуумлагъа юлешинип, шахарны ара майданында РФ-ни кырал байрагын кырагандыла. Чечен Республика байрамга хар заманда да сейир ишле кыраганына халкъ юйренгенди. Сёз ючюн, 2016 жылда жамауат республиканы ара шахарны баш майданында жыйылган эди. Биринчиден, кызыл, акъ, кём футболкалада грозныйчиле юч кыуумга юлешинип, РФ-ни байрагын кырагандыла. Бу акциягъа 6 минг адам кыатышанды. Ызы бла уа Ата журтубузну Гимнин айтахандыла. Бу ишге уа 115 минг

рам конституциялы федерализмни мурдорунда, тенгликни ниетлеринде кыралган жангы Россияни белгиси болуп келеди. 1990 жылда кыбыл этилген декларацияда уа РФ демократиялы, граждан общество айныган, хар этносоха да тенг онгла берилген кырал болганы тохташдырылганды.

Документте белгиленгенча, кырал эм жамауат жашау бла байламлы оноула чыгарганды, битеу полномочияла да РСФСР-ни кесине бериледи. Конституция эмда законла башчылык этгенлери тохташдырылганды. Декларация инсанлагъа, политика партиялагъа, жамауат организациялагъа да тенг эркинликке, онгла тохташдырганды. Андан сора да, законла чыгарыуучу, аланы толтуруучу эм сюд органла энци айырылгандыла, автоном республикаланы, областлыклары, округланы, крайланы эркинликлери кенгертилгенди.

былай башламчылыкка этиледиле, ол санда Шимал Кавказда да. Кыбарты-Малкъларны законла чыгарыуучу баш органы 1990 жылда 27 августда «КЪМССР-ни кырал суверенитетини декларациясыны проектини юсюнден» бегимни кыбыл кёргенди. Ызы бла ол жамауат тинтуилеге берилгенди.

Аны бла бирге уа жамауат организациялагъа кеслерини проектлерин кёрюзтүп, аланы республикалы газетледе басмалагандыла. Ол а миллетлени ишлери бла байламлы кымылдаулагъа, бола турган түрленуилеге кём кыралларын ачыкъ этерге, аны бла бирге уа республикада ол кезиуде болган этнополитика жумушланы аныларгъа онг бергенди.

1991 жылда 31 январьда «Кыбарты-Малкъларны кырал суверенитетини юсюнден декларация» кыбыл кёрюледиле.

Жамауат палата

Насып, огъурлу жашау, жетишимле тежегенди

Къабарты-Малкъларны Жамауат палатасында кырал магъаналы байрамлада жаш адамлагъа кыуанчлы халда паспортларын беруу ахшы төреге айланганды. Бу жол да, Россияни күнюню аллында, эм магъаналы документлерин Нальчикден эм республиканы районларында 12 июльго окъуучу алгандыла.

Бу ишге палатаны башчысы РФ-ни эл мюлкюню сыйлы кыулукучусу Хазратали Бердов, ветеранланы «Аскер кыраындашыкъ» битеуроссей организацияларыны регион бёлкюню толтуруучу комитетини башчысы Владимир Абанок, МВД-ны миграция жаны бла управлениясыны граждандла бла ишлеу жаны бла бёлкюню таматасы Ислам Хубезов, палатаны аппаратыны башчысы Анна Дьяченко кыатышандыла.

Россияни Гимни эшитилгенден сора, палатаны консультанты Тёппеланы Асият сабийлеге Россияни күню жаш, алай эм магъаналы байрамладан бири болганын эсгергенди: «1990 жылны 12 июньда Россияни кырал суверенитетини юсюнден декларация кыбыл кёрюлгенди, кыралгъа уа Россия Федерация деген ат берилгенди. Бир

жылдан президент айырылганды, дагъыда бир жылдан а бу байрамга официал даража берилгенди. Россияни күню – ол эркинликни, бойсунмау, граждан мамырлыкны бла келишюлюкню байрамыды. Ол биригулюкню, Ата журтубузну аллында бусагъатда эм аны тамблагъа күню ючюн жууаплыкны белгисиди».

Жаш адамлагъа паспортларын бере, Хазратали Бердов аланы бу такыйкъланы унутмазгъа чакъырганды.

– Багъалы сабийле! Бюгюн бек магъаналы күню – сиз уллу кыралны толун эркинликли граждандары боласыз. Насып, жетишимле, огъурлу жашау тежейме. Адамга жер башында эм уллу магъананы ёсдорген ата-анасы, жууукълары, билим берген устазлары тутдыла. Сизни алда аруу, огъурлу,

кём жол сакълайды, былайда бир зат тилерге сиеме, гитче Ата журтугузну унутмагъыз. Кём жылланы жашап, дуняны кём кыралын кёрюп, ишексиз айталлыкма: тууган журтундан иги бир жер да жокъду. Кыабарты-Малкъларны, деменгили Россияни сойюгюз, ол керти да, деменилиди. Билим алып, абадан жашауга тынч, насыплы да киригиз, – дегенди ол.

Алгышлай сёзлерин Анна Дьяченко бла Владимир Абанок да айтхандыла. Ала жаш адамла муратларына

адам кыатышханды, деп билдирген эдиле власть органла.

Черкесскде жаш адамла шахарны Киров атлы орамындан Первомайскийге дери 30-метрлик байракъны элтгенди. Владикавказда РФ-ни кырал байрагын шахарны ара самолётда учургандыла.

Сейир акцияны Ингушетия да бардырганды. Волонтерла 100-мертлик триколорну Магасда Келишюлюкню 100-метрлик кыаласына кётюргенди. Ол а Шимал Кавказда бек бийик кыалады, кеси да миллет бирликни белгисине саналады.

Нальчикде да бардырылган эди кыуанч аталган сейир жумуш – Россияни халкъларыны шүёхлукъларыны парады. Анга бек аздан 8 минг адам кыатышханды. Республикада жашаган битеу миллетлени келечилери да бир тизгинде шахарны ара орамлары бла кыуанчлы халда ётген эдиле.

ЖАРЫКЪ ХАЛДА

Быйыл да байрамлы чеклеринде Кыабарты-Малкъларда тюрлю-тюрлю жыйылула, кёрмючле, эришуле бардырыладыла, 14 жыллары толган жаш адамлагъа паспортлары кыуанчлы халда бериледи. 12 июньда уа Правительство юйюнде жетишимли инсанлагъа кырал саугъала берилликлери белгиленеди. Башка кыуанчланы арасында Россияни Жигитлери Тимур Тамазовну эмда Нурмагомед Гаджимагомедовну атларын Нальчикде орамлагъа атау жумушла энци жерни аладыла.

Сёзсюз, Россияни күнюнча байрамла кём миллетли кыралда адамланы бирирге, халкъланы арасында шүёхлукъну күчлерге чакъырадыла. Ол бизни энчиликлерибизни, миллет сезимбизни сакъларгъа, айнытыргъа да онг берилгенни белгисиди. Шёндюгю дуняда, тыш кыралла бизге кыажу болган, бизге чырмаула этилген заманда уа байрамны магъанасы бютюнда ёсгенди.

Басмагъа ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия. Сурат авторнуду.

Белгилеу

Энчи хурметге,
ыспасха тийишли къауум

Жыйылганланы «Урушну сабийлери» организацияны Нальчикде бөлүмюню башчысы Улбашланы Светлана алгъышлаганды. «Хурметли къонакъларыбыз! Урушну юсюнден кеп айтылганды, жазылганды, фильмле алынгандыла. Анда болган эм ачыулу ишледен бири – сабийлени ёлгенлериди. Сау къалганлары кеп къыйынлыкдан ётгендиле, сиз уллу хурметге, ыспасха тийишлисиз. Солугъуз, бир биригиз бла ушакъла этгиз, биз а сизни къууандырырча къолдан келгени аямабыз», – дегенди ол.

Коммунист партияны регион комитетини биринчи секретары Борис Паштов ала урушну сабийлерине энчи лъготала берилерча законопроектни жарашдырганларын, алай аланы къаууму пособияла, къыралдан башха тюрлю болушлукъ алгъанлары ючюн, анга алыкъа тюрлениуле кийирирге кереклисиз билдиргенди.

Коммунист партияны бла «Урушну сабийлери» биригиуню регион бөлүмлери сабийликлери уруш заманга тюшген адамланы сейирлерин, эркинликлерин къоруулаа ишни бардырадыла. Партияда белгилегенлерича, жамаутны бу къауумуна тийишлисича эс бөлүмюрге керекди, аланы эм зауукълу, къайгысыз заманлары ачыкъда, сууукъда, ёлмю къоркъуда ётгенди, кепле ёксюз къалгандыла неда сауукъларын тас этгендиле. Аланы кёллерин кётюрюр, унутулмагъанларын кёргюзюр мурат бла партияны регионда бөлүмюнде тюбешуу болганды, анга 29 адам чакъырылганды, ала «Урушну сабийлери» деген эстериу майдалла бла сауугалангандыла.

– Мени анам да бу къауумга киреди, атам а урушну биринчи кюнүнден башлап, ол бошлагъынчыга дери фронтда болганды. Анам ол жылланы юслеринден айта-айта туруучу эди, аны ючюн сиз ётген къыйынлыкны толу ангылайма. Сизни алыгызда борчубузну биз бир заманда да төлеялык туйюлююз, нек дегенде сиз Хорламны жуууклашдырырга болушхансыз, арта душман, къазауат чакхан къыралыбызны абаданла бла тенг аягы юсюне салгансыз, ойнарны орунуна

къадалып ишленгенсиз. Сабий станокда абаданла бла бирге ишленгени юсюнден сурат битеу дуняга белгиледи. Алай бла бизге, энди келген төлепеге да, багъалы дерс бергенсиз – не тюрлю болумда да къолланы бошламазга, алгъа барырга, къыйынлыкдан къоркъмазга, игиликке ийнанырга, алай эсе уа, быллай башламчылыкъла бютюджа жаш төлеге магъаналыдыла. Урушну жигерликлери ючюн 200 мингге жуукъ пионер орденле эм майдалла бла сауугалангандыла, Совет Со-

юзну Жигитлери болгандыла, – дегенди ол.

«Урушну сабийлери» деген организацияны республиканы бөлүмюню башчысы Замир Канаметов а таматалага сауукълу, узакъ ёмюр, игилик тежегенди.

Тюбешууге келгенлени назмулары, жырлары бла жаш фахмула – Диана Озюкова, Санета Балкарова, Атабийланы Алибек, Кантемир Гукъов эм башкала къууандыргандыла.

Алай бла «Урушну сабийлери» деген майдалла бла Елена Севастьянова, Тамара Акиева, Жаболаны Каракан, Люся Сонова, Музариф Дзамихов, Валентина Шевцова, Раиса Орехова, За-

лимхан Карданов, Юрий Зуев эм башкала сауугалангандыла. Ала, партияга бла организациага ыразылыкъларын билдире, ол къыйын жылда адамла бир бирге жууугъуракъ болганларын, бирикгенлерин белгилеп, бусагъатдагы төлеуени мамырлыкъны бла шуёхлукъну сакъларга, урушну азалыгын, анда ёлгенлерибизни унутмазга чакъыргандыла.

Борис Паштов а 22 июньда, Улуу Ата журт уруш башланган кюнде, Нальчикде къырал концерт залда урушну сабийлерини биринчи республикалы слётлары боллугъун билдиргенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Съезд

Эсепле чыгъарылгандыла, тамамланырыкъ
жумушла ачыкълангандыла

Кёп болмай «СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ – ПАТРИОТЫ – ЗА ПРАВДУ» социалист политика партияны 12-чи съезди ётгенди. Анга къыралны битеу регионларындан, ол санда төрт жангы субъектден да, келечиле къатышхандыла.

Къабарты-Малкъарны атындан жыйылууга партияны регион бөлүмюню советини таматасы, КъМР-ни Парламентини депутаты эмда партияны фракциясыны башчысы Владимир Кебеков, советни бюросуну секретары эмда республиканы законла чыгъаруучу органыны депутаты Руслан Токов, Нальчик шахар округну жер-жерли самоуправлениасыны советини депутаты, партияны регион бөлүмюне кирген Руслан Кешоков баргандыла.

Кенгешде сёз бек алгъа энчи аскер операцияны юсюнден барганды. Делегатла бююнлюкде Россейни сейирлерин къоруулай турган Сауутланган кючлерибизге ыразылыкъларын билдиргендиле. Украинлы миллетчилеге къжауаю кереш бардырган жигит аскерчилерибизни араларында «СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ – ПАТРИОТЫ – ЗА ПРАВДУ» партияны келечилери, ол санда партияны аппаратыны башчысы Руслан Татаринев да, болганлары эсгертилгенди.

Съезд бардырылган кюн бизни аскерчилерибиз Бахмутну (Артёмовскну) къолга этген кезиуге тюшгенди. Партияны башчысы Сергей Миронов аны юсюнден билдире туруп, жыйылганла ёресюелип къарс ургандыла. Партияны эмда аны башчысыны россияли аскерчилеге этген болушлукъларына бийик багъа берилгенди. Сергей Миронов энчи аскер операцияга къатышханлагъа, аскерчилеге эмда къазауат барган тирлейени жуукъ жерледе жашаган мамыр адамлагъа тутхучулукъ этип тур-

гъанлагъа сауугала бергенди.

Донецк халкъ республикага къа кеси ыразылыгы бла барып, анда азатлыкъ ючюн къазауатха къатышханлы 9 жыл болган сербиялы маруачу жашны – Деян Берични – сёлесиую тынгылагъанлары жюреклерин къозгъаганды. Делегатладан бири Михаил Делягин а, экономика тинтиуени эсеплерин туура этип, ыразылыкъ тапханды.

Съездин ишине Россейни халкъ артистлери Сергей Никоненко, Александр Домогаров, Владимир Конкин эмда тележурналист Марина Ким да къатышхандыла.

Делегатла жашырын къол кётюрю бла «СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ – ПАТРИОТЫ – ЗА ПРАВДУ» партияны председателине жангыдан Сергей Мироновду айыргандыла. Сопредседательлеге уа энта да Геннадий Семигин бла Захар Прилепин сайлангандыла. Форумда партияны башчылыкъ этген жангы къаууму да къабыл кёрюлгенди. Ары партияны Къабарты-Малкъар регион бөлүмюню советини таматасы Владимир Кебеков бла РФ-ни Къырал Думасыны депутаты Тимур Канокон киргендиле.

Съездде дагыда бир магъаналы иш болганды – партияны РФ-ни Къырал Думасында къауумуну та-

матасы Сергей Миронов 2024 жылда бардырылыкъ президент айырулада къыралны шёндогю башчысы Владимир Путинни кандидатурасын кёргюзюню жанлы болуп къол кётюрюрге чакъырганды. Делегатла барысы да аны дурус кёргендиле. Владимир Путин, жаланда къырал башчы болуп къалмай, дуня болумун игилендирирге, анда битеу къыралланы бла халкъланы араларында тенгликни жорукълары бийик этер ючюн кюрешген, даражасы бийик жюрюген политика күүлукъчу болганын чертгендиле.

Ахырында энчи аскер операция баргъан тирлейеге кезиулу гуманитар жокъ, ол санда ашарыкъладан, дарманладан, кийимледен, башха керекледен да 12 тонна жибериллигини юсюнден билдиргенди.

Жыйылууну кезиуеде Владимир Кебеков Сергей Мироновдан бизни жерлешибиз Арсений Головокго Россейни Жигити деген сыйлы ат атауну юсюнден РФ-ни Президенти Владимир Путинге билдирин тилегенди эмда адмиралны Улуу Ата журт урушну жылларнда этген жигитлигини юсюнден документлени да бергенди.

– Бир кезиуде Анзорей элибизде район больницааны къорулушун ахырына жетдируге ырысы бөлүмюне партиябизни таматасы уллу себеллик этген эди. Бу жол да Арсений Головокго Россейни Жигити деген ат берилерини юсюнден тилегибизге да эс бурулуугуна тышанабыз, – деп чертгенди Владимир Кебеков.

ОСЮПЛАНЫ Галина хазырлаганды.

СУРАТДА: (солдан оннга) Р.Х. Кешоков, Т.Б.Канокон, Г.Ю.Семигин, В.С.Кебеков, П.М.Токов.

Эски сурат

Къууанчха –
ариу алгъышла

Кёп жылла мындан алда алынган суратдан, алгыш аякъла кётюрюп, төрт улан къарайды. Ол кюн ала, Къабарты-Малкъар Къырал Автоном Совет Социалист Республика жангыдан къуралганыны кюнун белгилей эдиле. Аны бла байламлы кёп ариу сёзле, алгышла айтхандыла. Къууанып, юйлерине да къайтхандыла.

Суратда сол жанындан биринчи Уммайланы Къумукъну жашыды. Атын билялмагъанбыз. Аны онг жанындагы Мусукъланы Хусейинни жашы Хажи-Муратды. Аны да андан ары къадарындан хапарыбыз жокъду.

Ючюнчю жаш Тетууаны Мажмудинди. Социалист Уруунуу Жигити Тетууаны Шамшюдинни гитче къарындашды. Кёчюнчюлюкню заманында Узбекстанны Фергана областыны Абай элинде турганды, анасы Забакъланы Буслиймат бла. Андан къайтхандан сора Вольный Ауулда тохтаиды. Туугъан эли Огъары Малкъарны унутмайды. Ары автобусу жюрютюп турганды. Юйдегиси Халкечланы Нуристан бла алты сабий ёсдюргенди. Кеси уа 1997 жылда ауушханды.

Онж жанында къыйырдаты жаш а Жангоразланы Къурманбийди.

Бу жашланы юслеринден биз билген хапар олду.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Оюм

Шөндюгю дунияда Кязим эм биз

Бу материалны бизге КБНЦ РАН-ны таматасыны кенгешчиси, КБИГИ-ни тамата илму күүлукчусу, филология илмулары доктору, профессор Улакъланы Зейтунну жашы Махти жибергенди. Ол кеп болмаганлай Мызыланы Къаншаубийни акылманы-биз Мечиланы Кязимни чыгармачылыгы бла байламлы ишини презентациясына кыатышып, аны бла байламлы мағаналы сагышларын туура этерге излегенди.

Алгъаракълада Нальчикде Мызыланы Къаншаубийни чыгармачылык ишини презентациясына жораланган ингир этгенди. Къаншаубий Мечиланы Кязимни назмуларын тюрк тилге алатат кечюргенди.

Мызы улуну эрттеден бери таныгъанын себепли ол тобешиуге сююп кыатышканма. РАН-ны тиллени билу жаны бла институтуну тюрк тилле бөлүмюнде аспирантурада биз бирге окугъанбыз эмда бу жарык инсанни лингвистикалы фахмусун бек иги билеме. Шүөхум Тюркде россей адабиятын туура этуу иуге уллу юлюш кыошханды, ол А. Пушкинни битеу дуниягъа белгили романы «Евгений Онегинни» тюрк тилге кечюргөн биринчи тилманчды. Малкълары уста тюрк адабиятчыла бла профессионал тенгликте ата журтлу жазыучулары бла поэтлени 20-дан артык

жыйымдыкъларын кечюргенди эмда басмалагъанды, ол санда А. Пушкинни, М. Лермонтовну, Ф. Достоевскийни, С. Есенинни, Б. Пастернакны, А. Блокну, А. Ахматованы, Мечиланы Кязимни, Къулийланы Къайсынны, М. Каримни эм башхаланы.

Мечиланы Беккини жашы Кязим жаланда биз суйген поэтледен бири болуп кыалмагъанлай, ол кесини заманын бла саулай Шимал-Кавказны халкъларыны дуниягъа кез кырамларын ачык этген инсанды. Философия халлы поэтча, ол властын кырамыны, инсанни тарыхда мағанасыны, ырысхыдан эсе тин байлыккыны кыйматлыгыны юсюнден кеп энчи оюмланы кыойгъанды келлик төлөлеге.

Аны алатат жашуу жолуну юсюнден уллу роман жазаргъа боллукъды. Къулийланы Къайсын анга закый дегенди эмда хар аны кечюргөн тилманч Мечи улуну поэзиясына ол берген багъаны тийишлигин чертмей кыоймайды. Алай бек башын а белгилеп айтырчады: ала Семенланы Сымайыл бла бирге кыарчай-малкълар адабият тилни мурдорун ызылагъандыла.

Кязимни поэзиясы бла атабабаларыбыз да өхтемленгендиле. Биз да кесибизни заманыбызда аны назмуларын бла поэмаларын кыолубуздан кетермегенди, тингенби. Жаш

тёлю бюгонлюкде да аны чыгармаларын келден айтады, автор даражалан халк нарт сөзлени, айтыулары даражаларына кечген сөзлерин да кыатлайды.

Филологча, мен хар заманда да адабият дунияда жангы чыккыган затлагъа сейирим уллуду. Энци эсими уа Кязим бла байламлы затлагъа буруучума. 1969 жылда КБИГИ чыгарган эжитомлуккуну (кыураучусу – Төпеланы Алим) рецензенти эдим, алай бла ол жыйымдыкыгъа Мечиланы Кязимни ол заманда басмаланыргъа эркинликлери болмагъан дин назмуларыны циклын кыошдуругъа кыйын салгъан эдим. Кязимни юсюнден аз жазылмагъанды, алай бир шартны уа белгилерге излейме, сейирди ол шөндю да илму жаны бла аз тинтилген малкълар поэт болгъанлай кыалганы.

Пролеткультуну кезиуонде идеология ниетлеге кере аны назмуларыны асламысы заманга кере тюрлендиргендиле, кёбюсю уа дуния жарыгын ахырда кермегендиле. Ол а Кязимни сөзюно даражанын тошюргенди, аны деменилигин азайтханды, кертиден узак этгенди. Аны юсюнден автор кесича «Мени ючюн бу тизгинлени ким жазгъанды?» деген назмусунда айтханды. Поэт кесини назмуларыны биринчи жыйымдыгын кыабил кёрюрге унамагъанды, ол 1939 жылда басмаланганды

эмда анга келишмеген идеология фикирле бла чыккыанды. Заман бара-баргъанда, поэти тюрлендирелген назмулары сакланган кыол жазмаларыны, аны кыйиматлы тизгинлерин эспериде тутхан адамланы хайырларын алгын халларына кыайтарылгандыла. Бюгонлюкде бизге борч – уллу поэтни битеу чыгармачылыкын келден билген кязимовед хафизлени төлюсюн ёсдорюрге. Аллаи фахмула Пушкинни, Лермонтовну чыгармаларын суйгенлени араларында бардыла.

Гуманитар илму миллет адабиятны классиклени чыгармачылыкъларын кенгирек, теренирек тинтирге тийишлиди, ол санда аланы чыгармаларыны тил энчиликлерин, аланы хар бирини жангы жазмалары

кыурагъан тиллени адабият жорукъларыны тохташуларына салган кыйынларын ачыккылап. Ол жаны бла Гуманитар тинтилеу бардырган институт – КБНЦ РАН-ны бөлүмю заманын излемлерине кере тинтиулени бардырады. Сёз ючюн, кыабарты-черкес тилни секторуну «Алим Кешоковну тили» деген уллу иши. Жууукъ заманда кыарчай-малкълар сектору Мечиланы Кязимни чыгармаларыны тилин тинтир умтулду. Ол жолда, сөзсюз, даулаш кезиуле да боллукъдула. Аланы уа, илму дунияда төредеча, тийишли конференциялада не жаны бла да сюзерге керекди.

Алимлени гуманитар кыауумуна бу мағаналы ызда тинтиулени кенгертирча онгла тежейме.

Жолугуу

«Муратыбыз нарт эпосуну кенг жайыуду»

Бу конлде Басманы юююнде «Нартланы хазналары» деген арт-проектни жашауда бардырганланы кезиуле пресс-конференциялары болганды. Жыйлыуу проектге 15 жыл болганына, аны бла байламлы ол Москвада бла Петербургда кыурагъан кечген кёрмючлерине аталганды.

Ары журналистле бла тоберге аны арт-директору Заурбек Багжнок, Нальчикде художестволу школну директору Валерий Захохов, ол школда директорну юйретуу жаны бла орунбасары, культуролог Наила Галимова, художник Аус Дзагалов эм Адам Гутов келгендиле.

Конференцияны Заурбек Багжнок ачханды. Ол проектни юсюнден тынгылы халар айтханды. Аны учредительлери Москвада миллет юй бла художник-модельер Альбина Тажеваны фондудула. Аны ишине Россейни Маданият министрствосу, Художникле союзу, Кыабарты-Малкъларны, Кыарчай-Черкесни, Адыг, Абхаз республикалары да правительстволары, башха уллу маданият биригиуле да онг тапдырадыла. Ол санда Москвада маданият-жарыкъландыруу эм халк чыгармачылыккыны арасы болган Миллетле юю.

Заурбек Хачимович: «Бу биз кыурагъан, сурат этгенлени жыл сайын бардырылган «Нартланы хазналары» атлы халкыла аралы сабий эм жаш төлю фестивал-конкурс ишлеп башлагъанын онбеш жыл болады. Ол, аты айтып тургъанча, кавказ халкъланы нарт эпосларына аталады. Бизни муратыбыз нарт эпосуну кыаллай бир да кенг жарыады. Бу проектге республикада, регионда, кыралда, андан тышында да жашагъанла кыатышдыла. Сёз ючюн, бизни кечген кёрмючлерибиз, конкурсларыбыз республикадан тышында да кеп кере болгандыла – Ады-

геяда, Абхазияда, Тюркде, Сирияда, Иорданияда, Израильде, Испанияда, башха жерледе да. Бу проектге кыайдан да белгили художникле, Москвада, Петербургда художестволу академияланы, училищелени, колледжлени студентлери, школчула да кыатышдыла. Моздокда, Пятигорскда, Черкесскде, Севастопольда, Майколда башлап, кечген кёрмючлени кёргозтоюно Белоруссиягъа да жетдиргенбиз. Баргъан жерлерибизде мастер-классла, пленэрле да бардырабыз. Анга кыатышханланы араларында хорлагъанланы айыргъан бек кыйынды. Алай а алчыланы этген суратларындын жыл сайын каталогла кыгъарабыз», – деп, ол стол юсюнде тургъан сурат альбомланы, кытапланы кёргозгенди.

Аланы араларында «Россейни сабийлери Сирияда мамырлыккы жанылдыла», «Нартланы хазналары Кырымда», «Халк эпос бла жашуу кертилик», «Сосрукну туугъаны» деген эм башха буклетле, «Нартланы хазналары», «Сосруку», «Нартла» деген кытаплар бар эдиле.

Проектни жашауда мағанасыны, муратларыны юсюнден Валерий Захохов да айтханды. «Бу башламчылыккы бизни художестволу школубузда туугъанды дерге боллукъду. Бизге жюрюген бир кызычык – бусагъатда белгили модельер Альбина Тажева, этип башлагъанды нартланы суратларын. Ызы бла башха сабийлени да ол затха келлендиргенди. Проект

ишин 2008 жылда башлагъанды. Альбинаны биринчи нартлагъа аталган сурат кёрмючю Нальчикде 3-ючу номерли школда баргъанды.

Эришиуде белгиленген сабийлени иги сурат ишлери ара регионлада, Шимал Кавказда, Юг федерал округда, ызы бла Абхазияда, Тюркде, Италияда, Иорданияда да кёргозтолендиле. Быллай кёрмючлеге тыш кыраллада диаспорала да суйоп жюрюйдюле. Ала да кыатышдыла проектни ишине. Бизни муратыбыз – миллет культураны тарыхына ёсе келген төлюлени эсперин бёлдюрюу бла бирге, фахмулу жаш адамланы ачыккылауду. Дагъыда бу проект Россейде, башха кыраллада да адамланы, окуу юйлени, маданият биригиулени араларында байламлыкыла туудурады, аланы келгенди. Ол а аз тийолдоду», – дегенди ол.

Адам Гутов кавказ нартланы юслеринден таурухла дуняны

кеп тилине кечюрюлгенлерин, аланы юслеринден илму кытапла чыккыганларын, бюгон адыг нарт эпосуну жети кытабы хазыр болгъанын чертгенди. «Аладан орус тилге жаланда бири кечюрюлгенди толду. Энци таурухла уа кечюрюледиле, – деп, ол ючюштер таурухдан кыурагъан кытапланы кёргозгенди. – Санкт-Петербургда чыккыган «Нартла» деген кытапны уа бизде тапхан кыйынды. Алай а бу кытап уллу байлыккыды. Суратларын бизни анда жашап тургъан художник-гигиз Хамид Савкуев этгенди. Алгын хар бир миллет кесине тарта тургъан эсе нартланы, бюгон аланы бирге жыргъа заман келгенди. Аны ангыласакъ, бизни, кавказ халкъланы, тамырыбыз бир болгъаны ачыккылауурыккыды, – дегенди ол.

Наила Галимова бу проект кунден-куннег кеп адамны, аланы юслери бла уа халкъланы бирлесдиргени белгилегенди, аны мағанасы келлик конлде

да кючлене барлыкына ышанганын айтханды.

Аус Дзагалов конкурсда ючюрини членлерине фахмулу сабийлени (15-20 адам) айыргъан жылдан-жылгъа кыйын бола баргъанын ыразы болуп айтханды. «Алай а ары кыатышып хорлагъанланы, саугъала алгандан сора да, уллу шахарлада айтылган музейлеге айланып, анда сейир кёрмючлени кёрю амаллары да болгъанды, – дегенди ол. – Бу жыйланы ичинде эришиуде Россейни отуз алты регионундан, жыйырмадан артык кыралдан да онбеш миңден артык адам кыатышханды. Ол санда Аргентинадан да болгъандыла сурат этген сабийле. Бу жол «Нартланы алтын алмалары» деген сураты бла Москвада 1905-чи номерли школну окуучусу Ольга Машерова чыккыанды кеси тенгшлени араларында биринчи жерге. Анда болгъаныбызда, ол школгъа барып, кызычыкыла саугъаны кыуанчлы халда бергенбиз».

Жыйлыууну ишине узакъ жерледен бу проектге бир тюрлю бир кыошумчулук этгенде да кыатышхандыла онлайн халда. Аланы санларында Тюркден Хужа Фахри, Израильден Зугер Тхеху, Сириядан Кыабартей Аднан, Майкопдан Надежда Тертышник бла Наталья Мальцева, Испаниядан Мухадин Кишев, Белоруссиядан Пилия Мацура, Кыарчай-Черкесден «Вестник народа» газетни редактору Султан Нартков, башхала да болгъандыла.

МУСУКАЛАНЫ САКИНАТ.
СУРАТНЫ ОРАКЪТАНЫ
МАРИЯМ АЛГАНДЫ.

Аны баш ышанлары – басымлылык бла адеплилик

Гергьокъланы (Бечелланы) Шарифа устаз болуп 55 жылдан артык заманы ишлегенди. Къабарты-Малкъар къырал университетни бошгандан сора, алгга гитче класслада дерсле берип турганды, школда окутуу жаны бла таматалык да этгенди. Биогюлюкде солууды, алай ким бла да хапар айтып башласа, школну, кеси окутхан сабийлини сагынып тебирейди. Биогюн Гергьокъланы Шарифа ушак нѳгерибизди.

– Шарифа, анча жылны ичинде Хасанияны школунда ишлегенде, артха къарай, сайларыкъмы эдинг устазлыкны жангыдан?
– Ишими бек сойгенме, алай жыл саным келгенден сора, жаш адамлагга жол берирге керекди деп, андан алай кетгенме. Иймезге да керешгенди биргеме ишлегенле, таматала да, алай хар затны заманында этерге керек болады. Энтта да сайларгга тюссе уа, арсарсыз устаз боллук эдим.

– Тѳбен Чегемден болгъанынги билеме, Хасаниягга уа къалай тургенса?
– 1967 жылда жашаууму Гергьокъланы Хаким бла байламды этип, Хасаниягга алай бла келген эдим. Ол кезиуде элни школунда ишлерге чакъырадыла, анда ѳмюрюно жарымындан аслам заманы урунганма.

– Башха устазланы, ата-аналаны араларында да сени намысынг журюгенди, окуучула да санга хурмет этгенди. Аны сылтауун анылаталыкъмыса?
– Аны ѳсүнден бир заманда да сагъыш этмегенме. Алай дерсима бир кере окуна тынгылы хазырланмай бармагъанма. Аны къой, класса кирири алында кюзюге къарамай къоймагъанма. Сабий не гитче кемчиликни да бек терк эслеп къояды эмда аны унутмайды. Устаз-

ны кийими ѳсюне жарашханы бла къалгъаны, тизгинлиги окуучулары кѳзлерине илинмей къалмайды. Анга мен бек сакъ болганма.

– Устазны бек уллу къууанчы – аны окуучуларыны жетишимлери сунама, сени сохталарынг а сени къууандырамыдыла?
– Мен окутхан сабийле, жетген жашла бла къызла болгъандан сора да, саулык-саламатлык сурап келсе, манга бек хычыуун кѳрүнеди. Ол заманда къыйныным зырафына кетмегенине къууанам. Анга жаланда бир юлгю келтирсем да тамам сунама. Кѳп жыл мындан алгга бир окуучуум – Жаболаны Назир – Северде окуп къайтхан эди. Эсимдеди февралда мени бла саламлашыргга келгени. Ол суукъ айда къолунда портфелин ачып, андан манга гюлле чыгъарып берген эди.

– «Ананг аз бек къууанмады сени келгенинге», – дегенимде, «Алыкча анам бармагъанма, сизге келгенме биринчи», – дегени манга алай хычыуун кѳрүнген эди. Ол кюн, асыры ѳтмеленгенден, жиялгъан окуна этген эдим. Аскерден келген жашла да саламлашыргга келмей къалмаучу эдиле.

– Заманга кѳре адамла да тюрлене барадыла, сабийле да башха болгандыла. Сени окутуу, юретиу иште уллу сынауунг барды, аны себепли тенгешдирирге тынч сунама.
– Анча жылны школда ишлегеним бла байламлы юйорден кѳп зат къалады деп, айтыргга эркинме. Сабий гитчелигинден юйор болумун аныгласа, заманын бошуна ашырмаса, ишлерге юйренсе, алай бир игиди ата-анагга, устазлагга да. Алгын заманлада сабийле, окуулары бардыргъанлары бла бирге, юйде жумушлагга да жетише эдиле. Ата-ана да эрттенликде ишлерине сабийлеге жумуш айтып кетселе, ингирде ала келирге ол иш тамамлашып турургга кереклиси баям эди. Алай бир байламлык бар эди сабийни бла атананы арасында. Устазгга, башха

окуучулагга хурмет этиу болгъанды. Бусагъатдагы сабийле бла ишлеген бек къыйын болгъанды. Ата-анала школгга атайдыла, алай жангыз устазлагга дерс берген, адет-къылыккыгга да юйретген тынч туюлду.

– Юйорню ѳсүнден айтсанг эди.
– Адет-намыска къаты болган уллу юйорде ѳсгенме, миллетибиз кѳчюнчюлюк кѳрген заманын инсаньыма. 1946 жылда Къазахстанда туугъанма. Андан биз, артха, Тѳбен Чегемге, къайтханбыз, миллети ариу тѳрелеринде 19 эгеч бла къарындаш болуп жашагъанбыз. Ёсе келгенибиз юйдегили бола, тѳредеча ѳсгенбиз. Не уллу жумушубузда да кесибиз жыйылып къалсакъ окуна, тамам болуучу эдик, алай, жарсыуыгга, къадар кесича оноу этеди, арабыздан атам, анам, эгечлерим, къарындашларым кетгенди, жаннетли болсуна, юч къарындаш бла эки эгеч къалгъанбыз.

– Шарифа, сабийлеригизе уа сизни ызыгъызын тухтан бармыды?
– Къызланы таматасы мени ызым бла барады: КъМКЪУ-ну спорт бѳлюмюнде окутады. Экинчиси медицинаны сайлагъанды, Москвада ишлейди. Ючюнчюбюз да Элбрусда къонакъ юйледен биринде администраторду.

– Жарым ѳмюрден аслам заманын школда ишлеген жылларынг юсүнден айтып чыгаргга бек къыйынды. Алай ата-ана сабийге гитчелигинден къалай бир къыйын салса, къайгыргга, адеп-къылыккыгга эс бѳлсе, уллу болгъанда ол аланы алай бир къууандырып, ыразы этер, дегенинг уа аныгъагъанбыз, сау бол.

ШАУАЛАНЫ Разият.

ЕГЭ-2023

Сынауланы къыстау кезиулер

Белгилесича, бир къырал экзаменден андан ары бардырыладыла. Эндиге дери быйыл школланы бошарыкъла эки борчул сынауу – орус тилни эмда математиканы, андан тышында да, сайлау халда берилген ЕГЭ-лени да бир къаууун бергенди. Аланы эсеплери алыкча белгили туюлду.

Дагыда сабийле тарыхдан бла физикадан ачыкълагандыла хунерлерин. Сѳз ючюн, Нальчикни мектеплерин энчи алып айтсакъ, аланы тауухсан 465 окуучу биринчи, 180 жаш бла къыз а бирси предметни айыргъандыла. Сынауланы бардырып ючюн шахарда тѳрт жер къуралгъанды.

Тарыхдан ЕГЭ эки бѳлюмден жарашдырылганды, саулай да алып айтханда уа, жыйырма бла бир энчи ишден къуралады. Аны тамамларгга уа сабийлеге юч сагъат бла отуз минут бериледи (210 минут). Бу предметден алыныргга боллук балланы эм азы уа 32 баллды.

Физикадан да экзамен эки бѳлюмден къуралганды. Анда уа отуз соругга жууапла берирге керек боллукъду выпускниклеге. Аны тамамларгга уа алагга беш минутсуз тѳрт сагъат чаклы бѳленеди. Бу сынаудан алыргга боллук эм аз балланы ѳлчеме уа 36 баллды. Кеслерини эсеплерин сабийле жыйырма биринчи июндан кеч къалмай билликдиле деп белгиленеди.

Эндиге дери уа выпускникле, белгилегенибизча, борчул ЕГЭ-леден да бергендиле сынауланы. Сѳз ючюн, математиканы сабийле биринчи июнда жазгандыла. Барыбыз да билебиз, эм алгга ол алагга аттестат алыр ючюн керекди. Шахарда аны 1604 окуучу бергенди. Сегиз жер къуралганды. Аны мурдорлу кесегин жазгъанла кеслерини эсеплерин оналтынчы июндан, проффильи тюрлюсюн бергенле уа онтогъузунчусундан кеч къалмай билликдиле.

Борчул халда берилген биринчи экзамен – орус тилни уа – сабийле быйыл бир кюнню ичинде бергенди. Эсигизге салайыкъ, пандемия болумланы кезиуеде окуучуланы саулыкларына кайгырыуулыкда школчула аслам жыйылгъан ЕГЭ-лени эки кюннег бѳлюп бардыргъандыла.

Быйыл Нальчикде орус тилден сынауланы 1604 жаш бла къыз жазганды. Аны бардырып ючюн сегиз жер къуралганды. ГВЗ-ге уа выпускникле жаланда бир пунктха келгенди. Эсгерте кетейик, Къырал Выпусклу Экзаменни уа саулыклары бла байламлы энчиликлери болган, заманында орта билим аламалы къалган, энчи окуу мектепдеде билим алгъан неда эркинликлери бир кесекте сыйырылып тургъанла береди.

Аттестат алыр ючюн орус тилден сынауу 24 баллгга жазса да болады. Алай эсе да, бийик окуу юйге кирир ючюн ол жетмезлиги баямды. Вузун студент болур ючюн эм азындан 36 балл алыргга керекди. Айырмалы къызыл аттестат неда майдал алыргга излегенлеге уа, жаланда орус тилни огъесе математиканы угъай, бирси, кеслери сайлагъан дерследен сынауланы да, жетмишден аз баллгга берирге эркин туюлду. Орус тилден эсеплерин да сабийле оналтынчы июндан артха къалмай сакълайдыла.

Эм алгга уа мектепли быйыл бошгъанла химиядан, географиядан, орус литературадан ЕГЭ-леге баргандыла. Бу жол шахарда биринчи дерсин берирге 323 сабий сайлагъанды. Ол а окуучула асламысында медицина, техника жаны бла усталыкълагга окутхан университетлеге кирирге излегенлери ючюндю дерге боллукъду.

Географиядан билимлерин а 85 выпускник сынагъандыла. Жаланда Нальчикни алып айтханда, бу дерс бла байламлы ол кѳрүмдюге азды дерча да туюлду.

Сабийле школланы бошгъан кезиудеги экзаменле ЕГЭ халда берилип башлагъанды да, орус литературадан сынауу аланы арасында эм къыйынна санап келеди. Аны алайлыгы уа энди экзаменле бла байламлы сынам да ачыкълайды. Андан алыргга боллук эм аз баллны ѳлчеме 32-ди. Литератураны бергенле аны къалай жазгъанларын оноюнчю июнда билликдиле. Бу жол Нальчикде сагынылгъан сынаула 133 жаш бла къыз барганды.

Орта кюнде уа обществознаниядан ЕГЭ озганды. Аны да алыкча эсеплери белгили туюлду. Энди уа аны ызындан биологияны бла тыш къыраллы тиллени (жазма кесеге) сайлагъанла барлыкдыла экзаменлеге. Алыкча сабийлине къаууму тыш къыраллы тиллени сѳлешуу бѳлюмю, информатиканы да берирге керекди.

ТРАМЛАНЫ Зухура.

Иттиниюлук

Бийик кѳрүмдюле болдургъандыла

Бу кюнледе энди сабийле быйыл берген Бир къырал экзаменлени эсеплери белгили бола башлагъандыла. Эсгерте кетейик, эм алгга уа ала химиядан, орус литературадан бла географиядан баргандыла ЕГЭ-леге.

Алай бла энди ахшы хапар да барды. Химия дерсден юч къызчыкъ бийик жетишимле болдургъандыла. Жюз баллагга тийишлиени санында Мисирланы Саида болгъаны да къууандыргъанды. Андан сора да, быйыл жетишимлеге жетгенле Саримат Кушхова бла Лаура Туквадыла.

Саида Нальчикни отуз экинчи школунда билим алгъанды. Ол мектепни Роснефть классына 2021 жылда журюп тебирегенди. Биринчи классдан бери да «бешле» алып окугъанды. «Сигма» атлы конференциялагга, химиядан Шимал-Кавказ даражада бардырылгъан дерс олимпиадалагга къатышып тургъанды. Мисирланы къызчыкълары окуучу-билимини сойген, эсли, тенглеры бла терк илешип къалган сабийди.

Лаура уа ара шахарыбызны жыйырма жетинчи номерли школун бошганды. Ол орус тилден, биологиядан, химиядан, экологиядан

бла экономикадан регион эмда къырал даражалы олимпиадалада хунерин да ачыкълагъанды. Юч жылны ичинде физикадан бла химиядан Шимал-Кавказ, КъМКЪУ-ну ачыкъ эмда «Сириус-Антарес» олимпиадалагга къатышып, бир ненча кере призѳр болуп, хорлагъан да этгенди. Экологиядан Битеуроссей олимпиаданы республика урумуну эсеплерине тийишлиликде КъМР-ни Башчысы Казбек Кокховну премиясы бла саугаланганды.

Саримат а экинчи номерли лицейни тауухсанды (Нальчик). Химиядан Битеуроссей дистанцион олимпиаданы призѳруду эмда алчысыды. «Жаш профессионалла» бешинчи регион даражалы усталыкъ эришуино медицина ызында экинчи жерни алгъанды. Орус тилден Битеуроссей олимпиадада шахар урумда хорлагъанды. Къабарты-черкес тилден, экологиялы диктантдан да алчы болгъанды.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Баха кыйырында Къолайлылары жашайдыла. Къулулукчуду ол къоношум. Къатынчыгы уа ма бир иги адам. Ой, аланы бир кызычыклары барды да, көргөнлей: «Здрасти, тётя Майрусхан», – деп, келип, кысылып къалады. Ой, накъут-налмас бюртюкчюгом! Алтын чыпчыгым! Ма аллай бирчикди, бир аламатчык. Энди атасына уа, барыбыз да ёлмейик, айтырым кеп эди, тынгылап турама ансы, ол сабийни бетин этип. Барама бир кюн конторгъа, суугъа быллай бир

КОНТОРДА

ЧАМ ХАПАР

нек келеди деп, аны билдирге. Ай-хай-хай! Аллай кийи айланады юсоме:

– Нормативле бла тергеледи сени къаллай бир суу къоратханын! – деп кюкюрейди.

– Да мен, – дейме, – кюн сайын тенгиздеми жуунама, тоннала бла суу къоратырча? Тенгизим, келюм болса, сен да кюрюренг!

– Бар, Майрусхан, бар. Сенча беш адам болса элде, душман аскер да керек тойюлдо, – дейди.

Ичимден: «Душман аскер а айтырем кимге чабарын. Сенсе уллу мюлкню тюп этип турган бюгон», – дедим да, тышымдан а:

– Охо, охо, Саламбаш, иш этмей турама ансы, сени кысыдыр адам а табарма, элден да чыкмай. Ма былай телефон бла бир сёз айтханымай, – дейме, барыбыз да ёлмейик.

Ай-хай-хай! Анымы эшитди, ол бедир бети бютонда бек кёрерди.

– Сора сен мени къоркютургъа келгенсе?! – деп, бир бек титиреди.

Аны ол халгъа жетдиргенме къууанып, чык-

дым кабинетинден. Кетиб а къалмагъанма, не дерикдиле деп тынгылайма. Аны ол зукубет секретарь кибиги:

– Саламбаш Ханович, кофемиз этейим огъесе ханс чаймы этейим, нерваларыгъызы тынчайтырча? – деп сорады, кокаланып.

Ол уллу зондай а:

– Теири билмейме, Майрусхандан сора манга жорек дармандан башха зат жарар деп, – дейди.

– Аны да бек кючлюсю! Кёремисе аны, Граждан урушну апчары кибик, темир таууш этип жетгенин, танг атдырмай.

Энди ол мени, ашалмасынла деп, чурукларымы табанларына урулган темирчиклени масхарап айтады. Ала таууш этедиле деп. Не эди да, аланы ургъанлы, чурукчуно бетин унутханма.

– Ужас! – дейди ол болаубет а. Сепкиллерин жашырган алай тынчды да, кюрешсин алай, кюрешсин! – Культурадан бир хапары жокъду Майрусханын. Керти айтасыз, ол чурук табанлары да: «Таркъ-туркъ! Таркъ-туркъ! Юйде къалган къурт къурт!» – дегенча, алай таууш этип атлайды Майрусхан.

Сора, сенча, батмакъгъа батхан баппушлай айланайым! Культура къайда? Сен къайда? Сары чибин!

– Кет, атын айтып турма муну! – деп кычырады Саламбаш. – Босагъадан чыгъар, теири.

Ол алай айтханлай, мен а, эшикни ачып:

– Былайдама, Саламбаш! – деп билдирип, алай кетдим, кесиме ыразы болуп.

Аугъан эди шинтигине. Айхай, аны да бир жумушагъын сайлагъанды да. Алай керек эди анга.

Ол аламат кызычыгы, ол накъут-налмас бюртюкчюгом, ол алтын чыпчыгым болмаса уа, кёрюк эди кюнюн Саламбаш.

АЗНОРЛАНЫ Сафият.

СУРАТ ЭТИД

Суратны ХОЛАЛАНЫ Марзият алгъанды.

Жамауат

Жангы журтлада чыракъла жанарыкъдыла

Кёп болмай «Россети Северный Кавказ» – «Каббалкэнерго» биригюню келечилери Нальчикде Элбрус орамда жангы ишленген кёп фатарлы юйлене ток ызлагъа къошхандыла. Саулай алып айтханда, жашау журтлагъа 420 кВт энергокюч керек болгъанды.

Элбрус орамда кысыха заманда жангы юйледен сау тиере къуралыкъды. Онбир къатлы юйледе 600 юйор жашарыкъдыла. Аланы хар бирини топлеринде машинала салырга жерлери эм лифтерли да бардыла.

Ток бла жалчытхан компания социал магъаналы объектлени ток бла жалчытууну мадарларын этеди. Бу жол биригю, ол жумушну тамамлагъандан сора да, кеси ахчасына токну эсеплеген приборла салгъанды. Ол а федерал законну излемлерине кёре этиледиле.

Ахчаны телерге ашыкъмайдыла

Быйыл Къабарты-Малкъарны предприятиялары «Россети Се-

верный Кавказ» биригюне 1,6 миллиард сом төлегендиле. Ол а хайырланылган токну багъасыны 84 процентин тутады.

Хар замандача, тейлеулери берирге ашыкълагъанланы тизмесине жашау журт-коммунал мюлк предприятияла киредиле. Бусагъатда аланы 1,4 миллиард сом берликтери барды. Алай бла ала жыл башланганлы жаланда борчларыны 31 процентин жабалгъандыла. Аны бла байламлы танг кесек дау иш ачылгъанды.

Сагъышларын билдирликдиле

«Россети Северный Кавказ» – «Каббалкэнерго» биригю, электрокюч бла жалчытуу ишине жамауат къалай къарагъанын билдире ючюн, бу кюнде сору бардырып тебирерикди. Ала бла шагъырейленирге суйгенле неда оюмун билдирге излегенле аланы бу электрон адрес бла табаллыкъдыла: <https://www.rossetisk.ru/customer/sistema-obsuzhivan>.

Бир торлю соруюу болган «Россети» компанияны «исси ызына» бу телефон номерге селешип билдираллыкъды: 8-800-220-0-220.

Эгерти

Жорукълагъа бойсунуу хатадан сакълар

КъМР-де Оператив штаб республиканы жамауатын бла аны къонакъларын келе турган байрам бла – Россейни кюню бла – алгъышлайды эмда сакълыкны кючлендирге чакъырады, террорчулук ишледен сакъланыр ючюн бу жорукълагъа бойсунуругъузу тилейди:

– кыйын халгъа келтирирге, тегерекдеги кюркюу салырга боллукъ ишле этмезге кюрешигиз;

– автотранспортну анга деп бёлюннген жерлеге салыгъыз;

– ишеклик туудурган чулгъамланы бла автомобильлени кёрсегиз, теракт эмда башха аманлыкъла хазырлана турганларыны, адамлада чачдырычу затла бла сауутла болгъанларыны юслеринден билсегиз, олсагъат право низамны сакълаулагъа бла болушлукъгъа терк келген службалагъа билдиргиз;

– адамла аслам къатышхан жыйылула барган, той-оюн болган жерледе право низамны сакълауучулары, низам ючюн жууаплы болган башха адамланы законну излемлерин толтуругъуз.

Хар билдирюу да тынгылы тинтиликди, алагъа кёре инсанларыбызны кюркюусулукъларын жалчытуу жаны бла тийишли мадарла этилликдиле.

КъМР-де Оператив штаб ишеклик туудурган шартланы бла затланы юслеринден билдиргенлени атлары жашырынлыкъда къаллыкъларына ышандырады эмда республиканы жамауатына халлы ангылагъаны ючюн ыразылыктын билдиреди.

«Исси ызын» телефонлары:

КъМР-де Оператив штабны: 48-15-48;

КъМР-де УФСБ-ни: 48-15-81 (ышаныулукъну телефону);

КъМР-де МВД-ни: 40-49-10 (дежурный кесеги), 49-50-62 (ышаныулукъну телефону);

Россейни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управленийасыны: 77-64-22 (ышаныулукъну телефону);

МЧС-ни КъМР-де Баш управленийасыны: 39-99-99 (дежурный кесеги).

Билдирюу

«Заман» газетте журналистика эмда филология жаны бла бийик билимлери болган жаш адамланы конкурс халда ишлерге чакъырабыз.

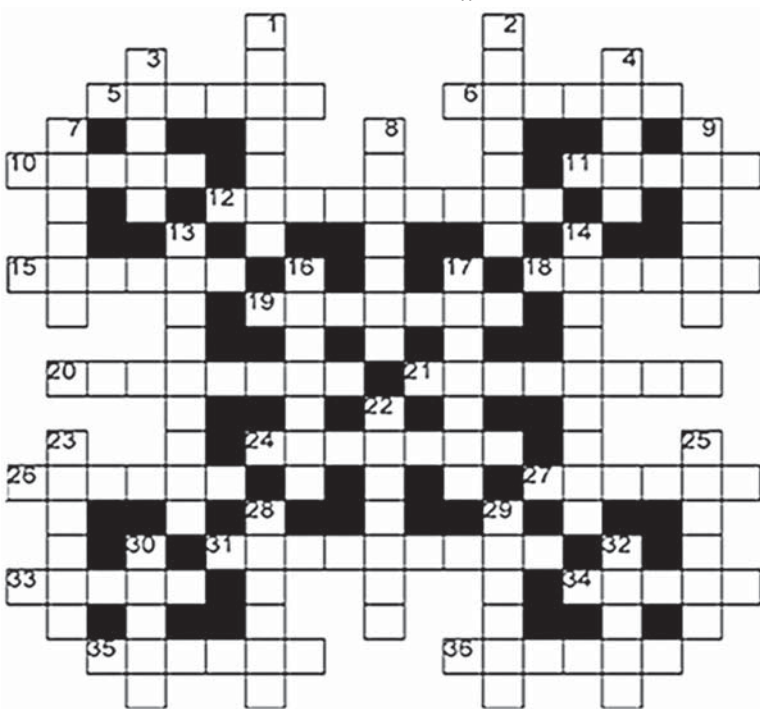
Соруулары болганла 42-63-01; 40-04-82; 8-928-717-62-50 телефон номерлеге селешсинле.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. От жагъаны теири. 6. Аманлыкъланы къалауурлары. 10. Жип. 11. Азияда аны акъ алтыннга санагъандыла. 12. Ишге жангы амал кийириу. 15. Къарда чакъгъан гол. 18. Чылын жиплеге къонган къар. 19. Адамны саргълатхан ауруу. 20. Сабийни, къонакыны эрикдирмей туруу. 21. Бахсан ауузунда кёл. 24. Затны жашырмау. 26. Къайыкыны ол жел ургъаны бла элтеди. 27. Ыразы болмагъанын билдирген сёз. 31. Бир адамгъа, затха ёч болуу. 33. Алда баш эди,

бусагъатда бек багъалы къумача саналады. 34. Къойну аш оруну, ич жауу бла этиледиле, жырда аны тас этип, излейдиле. 35. Уллу ит. 36. Къалтыратхан ауруу.

ЁРЕСИНЕ: 1. Аскер чын. 2. Шорпагъа сют баш къошуу. 3. Сабийни биринчи ундургуу. 4. Сабий, къарт да суйген сейир хапар. 7. Бал чибинни юйю. 8. Ишде жигерлик. 9. Адам ёлтюрген. 13. Къоркъакъ. 14. Къумач кесек. 16. Къауыгъачы. 17. Спортну тюрлюсю. 22. Женгил кюмюш бетли металл. 23. Уллу чага. 25. Чыпчык ётмез юй. 28. Ушюкю тюрлюсю. 29. Мирзеу тартхан жер. 30. Ынна. 32. Бек кючлю адам.

Газетни 66-чы номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

Энине: 5. Къаймакъ. 6. Чыгъана. 11. Зауукълукъ. 12. Жабышмакъ. 13. Ана. 14. Сортлукъ. 16. Базарчы. 17. Чокъуракъ. 18. Бууун. 19. Заман. 20. Ауузу. 21. Къабакъ. 24. Кийик. 28. Къуш. 30. Къаламан. 31. Энцилик. 32. Жоруу. 33. Чирик.

Ёресине: 1. Айыутос. 2. Жалкытыу. 3. Къыбылама. 4. Басмачы. 5. Кёзю. 7. Анкы. 8. Гудучу. 9. Сынауулукъ. 10. Балакы. 15. Къонакъ. 16. Базукъ. 22. Аламат. 23. Алан. 25. Йине. 26. Игилик. 27. Къазах. 29. Билим.

Башламчылык

Элдеге – ишчи жерле

Элли жаш тѳлюню союзу бла Росмолдѳже федерал агентство «Эл жерлеге кадрла» деген битеуроссей программаны чеклеринде «Элде иш» деген проектни бардырадыла. Ол «Элдеге жаш тѳлюню аягы юсуне салыуу хайырындан эл жерлени айнытабыз!» деген чакырым бла барады.

Аны баш магъанасы эл тийреледе жашаган жаш тѳлюню хунерлилерин ачыкыларгады, иш бла жалчытырча болушургады эм элдеге жангы измелеге келишкен тап болум кырааргады. Анга кыатышхан инсанла сыналарын практикада кючлерге эм урунурга онг табаргадыла. Билимлерин ѳсдюорюча семинарлага, тренинглеге, тематикалы тюбешилеге да кыатышырдыла.

Дагыда проектни чеклеринде Россейни жангы регионларинда ишлеген энци кыаумланы санына кыошулурга онг боллукды. Ала Донецк бла Луганск халкь республикалада, Запорожье бла Херсон областыда кыурулуш эм эл мюлк бѳлюмлерин айнытырга себеплик этерикдиле.

Бююнлюкде Россейни элли жаш тѳлю-

сюню союзуни регионлада штаблары тири ишлеп, кыйматлы проектлени жашауда бардырып башлагандыла. «Элде иш» проектни эсеплерине кѳре жаш специалистледен айырмалы кадрла айырыллыкдыла. Анга кыатышыр ючюн, толу хапарны бу электрон адресде табарга боллукды: (<https://rsm.su/upload/iblock/0de/nvcf6aeafqa1231xig43whv83j61pchr.pdf>). Аны бла бирге энци отрядны кыауумна кыошула деген да бу заяканы толтурурга керекди: (<https://rsm.su/kariera>).

Проектни программасына тийишлиликде «Элени айнытуу мастеркою», «Элли жаш предпринимательери», «Элли кыйматлылыгы», «Элде спорт», «Элде чыгармачылык» эм «Элли ал-

чылары» деген программала да ишлейдиле. Бу программа Элли жаш тѳлюню союзуни, Росмолдѳжкыну, эл мюлк, илму эм бийик билим беруи политиканы чеклеринде 2019 жылдан бери кыурулыпды.

Хунерлик

Ал уруму умутландырады

Бу кюнледе Нальчикде Суратлау искусстволаны музейинде сабийле ишлеген суратланы конкурс-кѳрмючю бардырылганды. Ол КЪМР-ни сыйлы устасы, фохмулу суратчы А.Л.Ткаченкога жораланганды. Аны КЪМР-ни Маданият министрствосу эмда Сурат ишлеуге юйретген ара кыурагандыла. Анга республиканы хазна кыалмай тьеру шахарларындан, элдеринден да маданият эмда искусство жаны бла юйреткен школлага жюригенле кыатышандыла.

Конкурсантланы араларында Огъары Малквардан Эндрейланы Салима да болганды. Кызычыкыны «Дементили Минги тау» деген сураты ючюнчю жерге, лауреат атха, дипломга, энци саугьга да тийишли болганды.

Салима Огъары Малкварда искусстволаны школуна жюриюдо, анда да айырмалы окуйду. Алгъаракыда КЪМКУУ-ну Отарланы Керим атлы малкар маданият арасы бардырган «Нартланы таурулары» деген эришуде да хорлаганланы санында болганды. Аны Мисирланы Сакинат юйретеди.

СУРАТДА: Салима, устасы Мисирланы Сакинат эмда Беслан Бербеков бла.

Солуу

Жай кюнле заууклы ѳтерча

Кѳп болмай Битеуроссей халкь фронтну Кыабарты-Малкварда бѳлюмюню келечилери «Жаш тѳлю ОНФ» биригиуно волонтерлары бла бирге Къоркыуусуз сабийлик деген тѳрели акцияны башлагандыла. Аны магъанасы – жай кезиуде, сабийле кеслери алларына аслам заманны кыалганда хатага тюшмезча мадарла этерге, ол санда шахарда къоркыуулу мекамланы эм башха объектлени болуларын тинтиргеди. Ол быйыл бешинчи кере бардырылады.

Биринчи болуп Нальчикде ара солуу паркны тьерсе тинтилгенди. Эм алга сабийле ойнаган, спорт бла кюрешген майданлага, терек бахчалага эс бурулганды. Андан сора сабийле заманлары ѳтдюорюрге сюйген, кыурулушлары барган эм тозураган мекамлага кыаралганды. Аланы иелерине тийишли эсгертиуге этилгенди. Ол санда тѳгереклери иги бегитилерге кереклиси, арбаларында зыбыр кыалган кыуланланы, мияла сыйныкыланы кетерилерге эсгертилгенди.

Сагъынылган биригиуно координатору Ярослав Галинский айтханыча, сабийле ойнаган эм спорт майданла кыарал тохташдырган мардалага келиширге керекдиле. Анга кѳре, эм биринчи гитчелени саулукылары заран тиймезча этерге тийишлиди.

Бу кюнледе волонтерла шахарда жашау журтланы арбаларында сабий майданланы болуларын тинтирикдиле. Эсепле чыгарылганларындан сора, эс бурулча шартланы мѳриягча берликдиле.

Эсгертиу

Унутулмазлыкь ингир жарыкь болур ючюн

Быйыл школну бошаганланы кыуанчлы ингирлери 23 июньда ѳтерикдиле, деп билдиргенди КЪМР-ни Жарыкыландыруу эмда илму министрствосундан.

Мектепледе къоркыуусулуккы жалчытыр ючюн, от тышоуге, террорчулукь ишлеге кыажо мадарла этилликдиле, тазалыкьга энци эс бурулуккыду. Ол мурат бла окуу юйлеге кириге энци эркинлик кыагыт болмай жиберлик туюлдуле. Тышындан келгенлеге, машина бла кириге мурат этгенлеге да жол жабыллыкьды. Битеу мектепледе полициячыла эмда медицинада ишлегенле боллуккыдула.

Тогузунчу классны бошаганлагуа уа кыуанчлы ингирле 30 июньда бардырыллыкьдыла.

Материалланы басмагча ХОЛАЛАНЫ Марзият бла КУРДАЛАНЫ Сулейман хазырагандыла.

Газетни келир номери 14 июньда чыгарыкьды.

Себеплик

Таркымазлыкь жюрек халаллыкь

Черек муниципал районда социал болушлуккы арасы не жаны бла да борчун бет жарыкылы толтурады. Анда ишлегенле Улбашланы Алинаны башчылыгында солурга, саулукларыны кючлендириге келгенле не кыадар ырахат болум кыуар ючюн кыолларындан келгенни аямайдыла. Редакцияга да сѳлѳшип, алагча газетни юсю бла ырызлыкьларын билдирибизни тилегенле кѳндюле.

Социал болушлуккы арасын кыолайлы адамла, жамаут биригиуно, партиаланы келечилери да жокылай туруучудула. Ала макхемеге керекли затла, анда турганлага саугыла да келтиредиле. Му бу жол да, Социал кыуарни кюнюню аллында, ЛДПР партианы Черек районда келечиси Газаланы Масхут эмда Пятигорскда бизнесни бла правону институтуну ректору, ЛДПР партиага кирген Али Гаджикурбанов да келгенди. Директорну орунбасары Улбашланы Келлет кыонакыланы арада ишлегенле бла танышдырганды, мында социал жумушла кыалы тамам-

ланганларыны юсюнден да айтханды. – Мында турганлага жаланда саулукыларына багыу бла чекенип кыалмайбыз, ала эрикмей турурларына да кыайгырабыз: жыл санларына кѳре тюрлю-тюрлю оюнла, тюбешиле, концертле да кыурайбыз. Алай бла кѳллери да кѳторюледи, кыайгылары да чачылады,– дегенди Улбаш улу.

Газаланы Масхут бла Али Гаджикурбанов коллективни профессионал байрамлары бла кызыу алгышлап, ала мындан ары да тутхан ишлерин бет жарыкылы тамамларларына ышанганларынын айтхандыла, тѳзюмлюк, саулук, эсеник да тежегенди. «Кыарысузлага, саусузлага болушлукь этиу бек огурлу ишди да, анга жюрек жылыуугузу, кыарыуугузу, заманыкызыны да кыызганмай бериленигиз ючюн сау болугуыз, жюрек халаллыкьгыыз таркымазын!» – дегенди.

Аны бла да кыалмай, ЛДПР партианы келечилери социал арада ишлегенлеге, анда турганлага да партианы белгилери бла кѳлекле, бѳркле, кыаламла, таты ашарыкыла, суусап суула да бергенди.

Учредительле: Кыабарты-Малквар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЫЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приемный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малквар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагча «КЪМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кѳре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМИНДИ
ЧЫГАРГАНЛА:

Мусукаланы Сакинат - декорунный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,4-чю бетле), Геляланы Валя (9,10,11,12-чи бетле), – корректорла.

Тиражи 1676 экз. Заказ № 1246
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЈНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5
электронный почтаасы:
elbor_50@mail.ru